

YUNAN İSYANI'NDA (1821-1832) LONDRA YUNAN KOMİTESİ VE İNGİLİZ YUNANSEVERLERİN FAALİYETLERİ

*Dr. Hasan DEMİRHAN**

ÖZET

XVII-XVIII. yüzyıllarda Avrupa'da yaşanan Aydınlanma çağı boyunca birçok zengin Avrupalı Yunanistan coğrafyasını ziyaret etmiş ve Antik Yunan kalıntılarını keşfederek bu yüzyıllarda Avrupa'da bir Yunan hayranlığının oluşmasına katkıda bulunmuşlardır.

Avrupa'daki bu Yunan hayranlığı tüm Avrupalı devletlerde olduğu gibi İngiltere'de de bir grup Yunanseverin ortaya çıkmasına sebep oldu. 1821 yılında Aleksandr İpsilantis'in Yunan isyanını başlatmasıyla birlikte İngiltere'de Yunanistan'a ve Yunanlara olan ilgi doruk noktasına çıktı. Bu ilgiyle birlikte birçok İngiliz Yunansever savaşmak için Yunan asilere katıldı. Diğer Yunanseverler ise başta Londra olmak üzere İngiltere'de çok sayıda yardım komiteleri kurdu. Kurulan bu yardım komiteleri ile Yunan isyancılar maddi ve manevi yönden desteklendiler.

İngiliz devleti bu dönemde (1821-1827) Yunan isyanında tarafsız olduğunu ilan ediyordu. Ancak İngiltere, İngiliz Yunanseverlerin Yunanistan'a yaptıkları yardımları desteklemiş ve yapılan yardımlara göz yummuştu. İngiltere devleti kurulacak bir Yunanistan'ın geleceğinde söz sahibi olmak istiyordu. Çünkü Yunanistan İngiltere'nin doğu Akdeniz hâkimiyetinde ve Hindistan yolu üzerinde büyük bir öneme sahipti. Bu yüzden devlet olarak tarafsız ama sivil toplum kuruluşları ile isyanı yönlendiren bir devlet olacak ve bu yeni kurulan devletin üzerindeki otoritesini ve ekonomik hâkimiyetini bu İngiliz Yunanseverler sayesinde kuracaktı.

* Kırklareli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi

ABSTRACT

LONDON GREEK COMMITTEE AND ENGLISH PHILHELLEN ACTIVITIES DURING THE GREEK REBELLION (1821-1832)

In the 17th century of Enlightenment Age in Europe, many rich Europeans who visited Greece, contributed to the rise of the Greek admiration by exploring the ancient ruins.

As a result of these visits and explorations, we see the groups of Greek lovers in all European countries as well as England. In 1821 in the UK with Aleksandr Ipsilantis's attempt to prevent the Greek rebellion, many English patriots joined the rebels. Other Greek lovers, particularly in London, established a large number of committees to support the Greek Rebels both financially and emotionally.

British government, during this period (1821-1827) proclaimed neutrality in the Greek revolt. However, the British government turned a blind eye to the assistance to Greece. United Kingdom wanted to have a say in the future of the Greek state to be established. This had a great importance in being dominant in the eastern Mediterranean Sea, and its road to India. Therefore, the state would be neutral, but its non-governmental organizations would be directing the rebellion, for the sake of its authority and economic dominance on the newly established country.

Key Words: Otoman Empire, Greek Rebellion, United Kingdom, Philhellen, London Greek Committee

GİRİŞ

Avrupa'da XVII., XVIII. ve XIX. yüzyıllarda yaşanan ekonomik gelişmeler ve Aydınlanma Çağı Antik Yunan'a olan ilgiyi arttırınca Avrupa'daki bütün milletler kendilerini klasik çağın, Yunan ve Roma medeniyetinin mirasçısı olarak görmeye başladılar. Aydınlanma Çağı'nın etkisiyle Avrupa'daki farklı milletlerden arkeologlar ve bilim adamları XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Yunan coğrafyasına düzenledikleri gezilerin sonunda Yunan medeniyetine ait ve o döneme dek korunmuş birçok eserin keşfini gerçekleştirdi. Keşfedilen Antik Yunan'a menseli bu eserler bilim adamlarınca tüm dünyaya büyük bir heyecanla duyuruldu.¹ Eski Yunan tarihiyle ilgilenen bu zengin ve eğitilmiş insanlar; Antik Yunanların kalıntılarını ziyaret ettikten sonra Eski Yunan'ı öven birçok gezi kitabı kaleme aldılar.² Ancak yayınlanan kitaplarda modern Yunanların yaşantılarından bahsedilmemekte, daha çok politik düşünceler aksettirilmekteydi. Nitekim kitaplarda tiranlara, zorba krallara karşı mücadele edilmesi gereğine ve her milletin özgürlük hakkına sahip olduğuna dair temalar işleniyordu. Fransız İhtilali'nden bu yana Avrupa'da özgürlüğü işleyen yüzlerce broşür ve kitap basılmıştı. Basılan bu kitapların ve yayılan özgürlükçü fikirlerin etkisiyle Avrupalı Yunanseverler, bu coğrafyada yaşayan halk Helenlerin ve Spartalıların torunlarıdır, artık özgür olmalıydılar gibi söylemleri dillendirmeye başladılar.³

XIX. yüzyılda Avrupalıların Antik Yunan'a yönelik meraklarının yanına, kültürel geçmişlerine ait kadim bir tarih yaratma arzusu da eklenince tüm Avrupa'da Antik Helen'e duyulan hayranlık arttı. Avrupa'daki bu yaklaşım

¹ Douglas Dakin, *The Unification of Greece (1770-1923)*, Ernest Benn Ltd., Londra 1972, s.2

² 19. yüzyılın başlarında Yunanistan'ı ziyaret eden birçok seyyah Yunanistan ile ilgili eserler ortaya koymuşlardı. Bu eserler Avrupa'da Helenizmin hızla yayılmasına hizmet ediyordu. Bu eserlerden bazıları: General Leake tarafından yazılan "Kuzey Yunanistan'a seyahatler (Travels in Northern Greece 1835)", Mora'ya seyahatler (Travels in Morea 1830); William Eton'un 1798'de basılan, "Türk İmparatorluğu üzerine araştırmalar (Survey of the Turkish Empire)". John Pinkerton, "Dünyanın en güzel ve ilginç yolculukları ve Gazilerinin Genel koleksiyonu 10 bölüm. (A General Collection of the world (1811)", Robert Walpole'ün, "Avrupa ve Asya Türkiyesi ve Doğunun diğer ülkeleri ile hatıralar (Memoirs Relating to European and Asiatic Turkey and Other Countries of the East 1818)" sayılabilir. (C.M., Woodhouse, *The Philhellenes*, Fairleigh Dickinson University Press, New Jersey, 1971, s.18)

³ William St. Clair, *That Greece Might Still be Free*, Oxford University Press, Newyork-Toronto, 1972, s.14

doğrultusunda ortaya çıkan “Yunanların Antik Helenlerin torunu olduğu” iddiası ise; Yunanların, Batı medeniyetinin kurucusu olduğu algısına yol açıyordu.⁴ Avrupa tarafından Yunanlara atfedilen bu kimlik, dönemin Yunan entelektüelleri için eşi bulunmaz bir fırsat oluşturdu. Dolayısıyla Yunanların ulusal bir kimlik yaratma çabası Avrupa’nın öne çıkardığı değerler üzerinden yapıldı.⁵ Avrupa’da romantizm afyonuyla Batı’nın eleştirme gücü tamamen uyuşturulduğundan⁶ 1821 yılında Aleksandr İpsilantis Yunan isyanını başlatınca Avrupa’daki Yunan coşkusu ateşli hastalık boyutlarına vardı. Aynı zamanda bu etki Avrupa’nın her ülkesinden yüzlerce Yunanseverin Yunan isyanına katılmasını sağladı. İngiltere de bu dönemde Avrupa’daki Yunanseverlerin en yoğun faaliyet gösterdiği ülke oldu.

Londra Yunan Komitesi’nin Kuruluşu, Amacı ve Faaliyetleri

Aydınlanma Çağı’nın etkisiyle İngiliz seyyahların yazdığı gezi kitapları İngiltere’de Yunanlara olan ilgiyi arttırmış, Yunan isyanının başlamasıyla ülkedeki Yunanseverleri harekete geçirmişti.

İngiliz toplumunun her sınıfı için Yunan isyanı önemli bir hareketti ve yine her sınıfın Yunanları desteklemek için kendince bir sebebi vardı. İngiltere’de iktidarı ele geçiren aristokrat aile üyelerinin büyük çoğunluğu klasik eğitim

⁴ “Batı’nın oluşturduğu bu yeni Helen tipine bir de koskoca uygarlık tarihi armağan edildi. Yunanlıların zincirleme şekilde sürüp gelen bir tarihleri yoktu, aslında halkalar birbirinden kopuktu. Buna rağmen Batılı Helen hayranları bu darmadağın tarih parçalarından bir mozaik yaptılar ve Helen tarihinin sürekliliğini sağladılar. Ege havzasının binlerce yıllık uygarlık çağlayanı “Helen Uygarlığı” sayılıverdi. Böylece aslı Anadolu’dan fıskırışmış olan Ege havzası uygarlık dehası bir çırpıda Helenlere mal ediliverdiği gibi adna da “Helenizm” dendi. Makedonyalı Büyük İskender’e kadarki Ege uygarlıkları “Helenizm Çağı” ondan sonrası da “Helenistik Çağ” sayıldı. Daha berisi ise artık Roma ve Bizans, yani Hristiyanlık demektir. Dolayısıyla Greko-Romen ve Hristiyan uygarlığı bir bütün oluyor ve Batı Avrupa uygarlığına bağlamıyor, yani Hristiyan Batı dünyası kendisi için de bir kök yaratmış oluyordu. İki bin yıllık bile geçmişi bulunmayan Hristiyan Avrupa, nihayet Antik Yunanlılar yoluyla Ege uygarlıklarının da mirasçısı haline getirilerek bir çırpıda beş-altı bin yıllık bir köke kavuşturulmuş oluyordu.” (Bilal N. Şimşir, *Ege Sorunu Belgeler C.1 (1912-1913)*, TTK, Ankara 1989, s. XXXVI)

⁵ Ferhat Pirinççi, “Yunan Ulusal Kimliği’nin Oluşumu Sürecinde İçsel ve Dışsal Parametrelerin Analizi”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi*, Ankara 2006, Sayı: 46, s. 54

⁶ Halikarnas Balıkcısı, *Anadolu’nun Sesi (Tarih ve Helenizm)*, Bilgi Yayınevi, Aralık 1982, s. 20-21

görmeleri sebebiyle Eski Yunan'a hayranlık duyuyorlardı. Onlara göre, dönemin Yunanları da hayranlık duydukları bu medeniyetin mirasçıları olarak desteklenmeliydiler. Orta sınıfa ve alt sınıfa mensup olan İngilizleri ise Yunan meselesinde etkileyen iki önemli faktör vardı. Bunlardan ilki ticarî ilişkiler, ikincisi de Hristiyanlık olgusuydu. İngiliz Levanten Şirketi, Yunanlarla ciddi bir şekilde alışveriş yapıyordu ve kurulması sağlanabilirse bağımsız bir Yunanistan'ın İngiliz sanayi mamullerinin doğuya dağıtımında etkin bir rol oynayabileceğini düşünüyordu. Ayrıca Londra'da Yunan kolonisi kurulmuş ve bunlar kuru kuş üzümü (İngiliz çöreğinde mutlaka kullanılıyor) ticaretini ele geçirmişlerdi. Londra'daki Yunan bankerler ve kasabalardaki küçük dükkânların Yunan sahipleri, isyan sırasında teşekkülüne uğraştıkları Yunan devletinin birer elçisi oldular. İngiliz toplumundaki alt sınıf ve dinî fanatikler ise Müslüman-Türklerin karşısında Hristiyanlığın temsilcisi olarak gördükleri Yunanların desteklenmesi gerektiğini dile getiriyorlardı.⁷

Bu dönemin ünlü İngiliz şairi Shelly Yunanlar için şunları yazıyordu:

“Hepimiz Yunanlıyız. Yasalarımız, edebiyatımız, dinimiz, sanatlarımız hepsinin kökleri Yunanistan'da. Ama Yunanistan için..... biz hala vahşi ve puta tapar olmalıyız... İnsan biçimi ve insan aklı Yunanistan'da mükemmelliğe ulaştı, Yunanistan kendi imgesini şu kusursuz ürünlerde kazıdı, bunların her bir parçası modern sanatın çaresizliğini gösteriyor ve soyu tükeninceye kadar insanlığı güçlü kılmak ve vermek için binlerce açık ve görünmez etki kanalından asla dinmeyecek bir dürtü sağlıyor.”⁸

İngiltere'de tabii ki Yunan isyanına destek veren sadece şair Shelly değildi. Yunansever hareketin İngiltere'de güçlenmesinin en önemli sebepleri o dönemde Avrupa'daki en özgürlükçü politik sistemin ve en serbest basının bu ülkede bulunmasıydı. İngiliz hükümeti tarafından Yunan isyanının ilk yıllarında herhangi bir müdahale ya da yardım kesinlikle düşünülmemesine rağmen, Yunan isyanı İngiliz halkı üzerinde çok büyük bir etki yaptı. Zira gazetelerin sütunları Yunanseverlerin makaleleri ile doluydu.

İngiltere devleti ise sivil İngilizlerin dışında stratejik olarak ele geçirdikleri Akdeniz hâkimiyetini kaybetmek istemiyorlardı. 1822 yılında İngiliz Dışişleri Bakanlığına atanan George Canning diplomaside çok yetenekli

⁷ Lord Courtney of Penwith, *Nationalism and War in The Near East*, Clarendon Press, Oxford:1915, s. 62

⁸ Martin Bernal, *Kara Atena (Eski Yunanistan Uydurmacısı Nasıl İmal Edildi? 1785-1985)*, Kaynak Yayınları, Çeviren: Özcan Buse, Haziran 1998, s. 404

olan kuzeni Strangford Canning'i İstanbul'a elçi olarak tayin etmiş ve ondan Rum sorununu İngiltere'nin lehine çözmesini istemişti. İsyanın ilk yıllarında tarafsız kalan İngiltere'nin bu keskin politika değişikliği George Canning'in 1823 yılında Rum isyancıları muharip sıfatıyla tanımasıyla tamamen su yüzüne çıktı.⁹ İngiltere bu tarihten itibaren Akdeniz'de kendisine rakip gördüğü Rusya'nın ve Fransa'nın politikalarına göre Rum isyanı ile ilgilenilecek ve kendi çıkarları için gerekli her türlü hamleyi yapmaktan geri kalmayacaktı.

İngiltere'de siviller arasındaki Yunanseverliğin liderliğini ise başlangıçta, klasik Yunanca sözlüğü yazmış olan Dr. Lempiere yapıyordu. Nitekim Dr. Lempiere İngiltere'de 1821 yılının sonbaharında Yunanlar için yardım da toplamaya başlamıştı. Dr. Lempiere'nin yanı sıra İngiltere'den Mora'ya giderek Yunan Bağımsızlık Savaşı adı verilen ayaklanma için mücadele eden, tam olarak ne sayısını ne de isimlerini bilebildiğimiz, binlerce kişi vardı. Ancak bunlar arasında özellikle tarihe mal olmuş şahıslardan bazıları'nın adını vermek gerekirse; asker olan Richard Church¹⁰, Thomos Cochrane¹¹ ve

⁹ Ali Fuat Öreñç, **Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri ve Eyaletten Bağımsızlığa Yunanistan**, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2009, s.118

¹⁰ Richard Church, ilk olarak 1809 yılında Yedi Ada Cumhuriyeti'ne (Ceayir-i Seb'a) İngiltere hizmetinde binbaşı rütbesiyle gelmişti. Church buraya geldiğinde Mora'dan ve Batı Yunanistan'dan sürgün edilmiş çok sayıda kleft ile karşılaştı. Bu kleftler para karşılığında hizmet edebilecekleri bir ordu arayışındaydı. Church, Napolyon Savaşlarında bu kleftleri ordusunda topladı ve Fransa'ya karşı onlara kumandanlık yaptı. Church, kleftlerden Yunan kültürünü öğrenme fırsatını yakaladı ve Yunanlıları yakından tanıdı. Ayrıca bu yıllarda Yunan isyanında çok önemli bir lider olacak olan Kolokotronex ile de dost oldu. 1821 yılında Yunan isyanı başladıktan sonra Yunanistan'da tanınması ve isyancılar ile güçlü dostluk bağları kurması üzerine kendisine isyancılar tarafından Yunan asilerin kara ordusu komutanlığı teklif edildi. Richard Church bu antlaşmayı kabul ederek Nisan 1827'de Yunan asilere kara ordusu kumandanı olarak görev yapmaya başladı. (William St. Clair, **age.**, s.302-304)

¹¹ Thomas Cochrane, çok genç yaşlarında İngiliz donanmasına katılarak Fransa ile savaşlarda büyük ün kazanmış bir amiraldi. Cochrane, 23 yaşında iken (1798 yılında) disiplinsiz hareketlerinden dolayı İngiltere'de askerî mahkeme tarafından cezalandırıldı. 1808 yılında tekrar askerî mahkemeye çıkarılarak ordudan ihraçına karar verildi. Cochrane bundan sonra politikaya atıldı ve ülkesinde parlamento üyesi oldu. Parlamentoda liberal düşüncelerin büyük bir destekçisiydi. (William St. Clair, **age.**, s.304) 1814 yılında Parlamento üyesi iken dolandırıcılık ile suçlandı ve çok ağır bir şekilde cezalandırıldı. Cochrane İngiltere'de bir yıl hapiste kaldı ve bir saat boyunduruk ile halka sergilendi. Parlamentodan sürüldü ve şövalyelik nişanı kendisinden alındı. (C.M., Woodhouse, **The Philhellenes**, s.84) Cochrane İngiltere'den sürüldükten sonra başka ülkelerin hizmetinde

Thomas Gordon¹², hukukçu Jeremy Bentham¹³, eğitimci Guilford, Şair Lord

savaştı. İlk görev yaptığı yer 1818 yılında Şili'ydi. 1820 yılında Şili donanmasından ayrılarak Peru adına görev yapmaya başladı. Peru'dan sonra hizmet ettiği diğer bir Güney Amerika ülkesi ise Brezilya idi. Cochrane bu görevlerde kazandığı başarılarla şöhretini daha da arttırdı. (William St. Clair, *age.*, s.304) Yunanlar kendisiyle bir antlaşma yaparak Yunan isyancıların deniz kuvvetleri komutanı olması için bir teklifte bulundular. Bu teklifi kabul eden Cochrane 10 Nisan 1827'de Yunan meclisinin önünde yemin edip, resmen görevine başladı. (Fevzi Kurtoğlu, **Yunan İstiklal Harbi ve Navarin Muharebesi, C.1**, Genelkurmay Başkanlığı Yayınları, 1944, s. 75)

¹² Thomas Gordon, Yunan isyanının ilk iki yılında isyana destek veren bir avuç İngiliz'den biriydi. Aslen zengin bir İskoç ailesine mensup olan Thomas Gordon, İngiliz donanmasında görev yapmış ve birçok yere seyahatler düzenlemişti. 1810 yılındaki seyahatinde Yunanistan'a da uğramış ve buradaki antik kalınlardan etkilenmişti. Thomas Gordon, Byron gibi hayalperest romantik bir karakter değil, ancak kararlı bir askerdir. Büyük bir ihtimalle Gordon, Yunan isyanı patlamadan önce de isyana dair bazı bilgilere sahipti. Yunan isyanı duyulduğu sırada bulunduğu Paris'ten hemen Marsilya'ya geçerek, silah ve cephane satın alan Gordon, bu silahlar ve bazı Fransız subaylar ile birlikte Yunanistan'a yelken açtı. 1821 sonbaharında Tropolice'nin düşmesinden hemen sonra geldiği kasabada Yunanlıların yaptığı mezalime tanık oldu. Thomas Gordon gördüğü vahşet ve o dönemde başlayan veba salgının tüm ülkeyi tehdit etmesi sebebiyle Yunanistan'dan ayrıldı. Ancak Gordon, Yunanistan'dan ayrılmış olsa da bağıni hiçbir zaman koparmayarak, Yunanistan'daki deneyimlerini anlatan birçok kitap kaleme aldı. (William St. Clair, *age.* 138,156)

¹³ Jeremy Bentham, 1823 yılında kurulan Londra Yunan Komitesinde liberal fikirleri ile çok etkili oldu. Özellikle Yunanistan'da birçok gazete çıkaran Genaral Stanhope onun fikirlerini yaymaya çabaladı. Eski Yunan'a büyük bir sempati besleyen Bentham, **Yunanların özgür olması gerektiğini belirterek, kesinlikle demokrasiyle yönetilmeleri gerektiğini vurguluyordu.** Bentham'ın, Yunanlar için bu amaçla hazırladığı anayasa. aslında öneriler kılavuzu. Komite tarafından Ocak 1825'ten sonra Yunanistan'a gönderildi. Bentham hazırlamış olduğu kılavuzun yanında. 1823 yılında Blaquiére, Andreas Louriotis gibi Yunanseverlerin Yunanistan için düzenlemiş oldukları kampanyalara katkıda bulundu. Bentham'ın, Stanhope'un gazetelerinde yazdığı makaleler Yunanların bütün aydınları tarafından çok dikkatli bir şekilde takip ediliyordu. Yunan liderlerinden Theodores Negrıs ve Alexandros Mavrokordatos, kendisine birer mektup yazarak teşekkür etmişler ve kendi projelerini en küçük detaylarına kadar Bentham'a göndererek, fikrini sormuşlardı. Jeremy Bentham, bu anlamda Yunanlı isyancılara anayasa hakkında ve diğer hukuki konularda danışmanlık görevi görüyordu. Ünlü Yunanlı düşünür Karais. Bentham'ın eserlerini okuyup, bazılarını Yunancaya çevirdi. 1821 yılında çevirdiği Nomodidoskalos (Kanunların Akıllı Öğretmeni) bunlardan biriydi.(Alexis Dımaras, "The Other British Philhelenes". **The Struggle for Greek Independence (Essays to mark the 150 th. Anniversary of the Greek war of independence**, Hazırlayan: Richard Clogg, The Macmillan Press Ltd., Bristol 1973, s. 204-206)

Byron, geleceğin tarihçisi George Finlay¹⁴, denizci Hastings¹⁵ sayılabilir.¹⁶

İngiltere’de Yunan isyanına destek veren bu önemli simalar arasında en büyük etkiyi ise ünlü şair Lord Byron¹⁷ yapmıştı. Öyle ki Lord Byron’un

¹⁴ George Finlay, 21 Aralık 1799 yılında Feversham’da doğdu. Amcası tarafından orduya katılmaması için ikna edilince hukuk okumaya karar vererek Göttingen Üniversitesi’nde Roma Hukuku öğrenimi gördü. Her zaman Yunan medeniyetine büyük ilgi duyan George Finlay’ın Yunanlar hakkında Byron’un yazdığı şiirlerden çok etkilenmesinin yanı sıra Yunanistan’ı konu alan seyahatnameler ve üniversitedeki Yunan kökenli arkadaşları Yunan hayranlığına katkıda bulundu. Finlay bu etkinin altında Kasım 1823’te Kafelonya’ya gelerek, Yunan isyanına katıldı ve 13 Aralık’ta Atina’ya geçerek isyana destek vermeye devam etti. Yunan hayranlığı tesiriyle savaşmaya gelmesinden anlaşılacağı üzere Finlay bir romantikti ve ayrıca büyük bir Yunan Tarihi yazdı. (William St. Clair, *age.*, s. 140)

¹⁵ Kaptan Hastings, Yunan isyanının başlaması ile birlikte isyana destek vermek için ilk gelen İngilizlerden biriydi. 1822 yılında Yunan donanmasına hizmet etmeye başladığında Yunan donanmasındaki denizcilerin kesinlikle bir disiplinden uzak olduğunu görerek öncelikle disiplinin sağlanması gerektiğini düşünmüş; dolayısıyla çalışmalarını bu yönde yoğunlaştırmıştı. (Elizabeth Roberts, **Freedom, Faction, Fame and Blood? British Soldiers of Conscience in Greece, Spain and Finland**, Sussex Academic Press, Brighton 2010, s. 61)

¹⁶ Douglas, Dakin, **British and American Philhellenes** (During the War of Greek Independence 1821-1833), s.6

¹⁷ George Gordon BYRON (1788-1824) 22 Ocak 1788’de Londra’da doğdu. Babasının ailesi tarafından, Normandiya Dükü ve İngiltere Kralı olan I. William’in yandaşları olan Normandiyalı Burunsların torunlarıydı. Lord Byron, 1805-1807 yılları arasında Oxford’daki Trinity Koleji’nde okurken, “Hours of Idleness” (Avarelik Saatleri-1807) başlığıyla ilk şiirlerini yazdı. 1809 yılında reşit olunca da Lordlar Kamarasındaki yerini aldı. (Esin Ozansoy, “Lord Byron Yunanistan’da: Byron’un 19. yüzyıl Çağdaş Yunan Kültürü Etkisi”, **Litera**, Sayı: 15, İstanbul 2003, s. 23) Byron ilk doğu seyahatini (1809-1811) yılları arasında gerçekleştirdi. 1812’de İngiltere’ye döndükten sonra Avrupa’da büyük bir şöhret kazanmasını sağlayan eserlerini yazmaya başladı. Bu eserlerden Çocuk Harold’un Kutsal Seyahati (Childe Harold’s Pilgrame) ve Türk Masalları (Turkish Tales) ona Avrupa’da büyük bir ün kazandırdı. Byron’un bilinen diğer eserleri; Gâvur (The Giaur) 1813, Abydos’un Gelini (The Bride of Abdos) 1813, Korent Kuşatması (The Siege of Corinth) 1816 ve Yunan Çocukları Yüksel (Sons of The Greek Arise) idi. Aneak Lord Byron İngiltere’de taşkınlıklar yaptığı ve İngiliz sosyetesinin teamüllerine aykırı hareket ettiği için kısa sürede İngiltere’de gözden düştü ve bir daha geri dönmek üzere İngiltere’yi terk etmek zorunda kaldı. Bir müddet İsviçre’de ikamet ettikten sonra İtalya’ya geçen Byron, boş durmayıp bir ihtilal komitesi olan Carbonari teşkilatına katılarak, İtalya’da krala karşı mücadele etti. Yunan Komitesinin kurulmasıyla önemli üyelerden Edvard Blaquiere, 7 Nisan 1823 tarihinde Cenova’da bulunan ünlü şairi Londra Yunan Komitesi’ne katılması için davet etti. Lord Byron ise arkadaşı Trelawny ile 7 yıldır kaldığı İtalya’da sıkılmıştı ve pek de mutlu değildi, artık maceraya atılmak istiyordu.

ismi Avrupa'da Yunan isyanı ile birlikte anılıyordu.¹⁸ Lord Byron'un Yunanların özgürlüğü için yazdığı şiirler ve bizzat Yunanistan'a (Misolongi şehrine) giderek isyana katılması ve orada ölmesi tüm Avrupa'nın gözlerini Yunanistan'a çevirmesine sebep oldu. Lord Byron'un ölümü 18 Mayıs 1824'te açıklandığı zaman ona ait bütün kitaplar ve şiirler aceleyle basıldı. Sadece 1824 yılında Lord Byron'un eserleri ile ilgili olarak 14 ayrı çalışma mevcut idi. Yaşanan trajedi ile ilgili olarak yeni operalar sahneye konuldu. Hatta Paris'teki öğrenciler sokaklarda dolaşırken gözyaşları arasında Lord Byron'un şiirlerinden kıtalar okumaya başladılar.

Lord Byron haricinde, dönemin İngiliz yazınında Yunan yandaşlığından ziyade Türk ve Müslüman düşmanlığı üzerinde duruluyordu. Türklerin Avrupa'dan çıkarılmasının istendiği bu tür yazıları muhteva eden kitapların en dikkat çekenini, aynı zamanda bir din adamı olan Thomas Hughes'un isyan öncesinde gezdiği ve Osmanlı yönetiminde olmasına rağmen Yunanistan olarak kabullendiği coğrafyayı anlatan seyahatnamesiydi. Hughes'un dünyayı kirleten ve insanlık için tehdit unsuru olarak gördüğü Türklerin yok edilmesinin bir insanlık vazifesi olduğu yönündeki düşünceleri, Türk düşmanlığında vardığı boyutu da ortaya koymaktaydı.¹⁹

Yunan isyanının başlamasıyla birlikte Avrupa'nın birçok şehrinde olduğu gibi Londra'da da Yunanseverler ayaklandılar ve Yunanlara nasıl yardım edebileceklerini planlamaya başladılar. Bu bağlamda Avrupa'da Madrid, Stuttgart, Münich, Dormstud, Zurich, Berne, Genoa, Paris ve Marsilya gibi şehirlerde Yunansever (Philhellenic) komiteleri kuruldu. Avrupa'da bu anlayışla kurulan ilk komite ateşli bir İngiliz Yunansever olan Sir. John Bowring'in önderliğinde 1821 yılının Eylül ayında Madrid'de teşkil edilen komiteydi.

Byron 1823 Mayıs'ının sonlarında Blaquiére'in teklifini kabul etti. Yaklaşık bir ay sonra (16 Temmuz 1823) Yunanistan'a doğru "Herkül" adlı bir gemiyle denize açılarak Yunan isyanına fiili olarak katıldı. (C.M., Woodhouse, *The Philhellenes*, s.96)

¹⁸ Douglas Dakin, *The Unification of Greece (1770-1923)*, s.2

¹⁹ Erdal Çetintaş, *agm*, s. 86

²⁰ John Bowring, uzun kariyerinin ilk yıllarında finansör, gazeteci, öğretmen, dilbilimci, politikacı, ekonomist, gezgin, diplomat gibi çeşitli mesleklerde bulunmuş, ayrıca sömürgelerde idarecilik yapmıştı. Bowring 1823 yılında, yani henüz 31 yaşındayken, Londra'nın politik hayatında bilinen bir figür haline gelmişti. Birçok dili rahat bir şekilde konuşabilen Bowring, 1821 yılında Yunan isyanı başladığı sırada bulunduğu Madrid'de İspanya Yunan Komitesi'nin de kurucusu oldu. George Canning tarafından her zaman deneyimlerinden yararlanılacak biri olarak değer verilen Bowring'in Yunan Komitesi'ni kurması da sıkı bir Yunansever ve daha sonra İngiltere'de dışişleri bakanlığı ve başbakanlık

Londra Yunan (Helen) Komitesi'nin resmî kuruluşu ise 3 Mart 1823 tarihinde oldu. İlk günlerinde İngiliz Yunanseverlerin çok azından destek gören komiteye Lord Lonsdowne, İngiltere'de uzun yıllar politika sahnesinde bakan ve başbakan olarak yer alan Gerorge Hamilton Gordon (Lord Aberdeen) ve büyük elçi Thomas Bruce (Lord Elgin) gibi ünlü İngiliz devlet adamlarının arka çıkması bu oluşumu güçlü kılıyordu. 1821 yılında birkaç yüz paund yardım toplayabilen Londra Komitesi, bu meblağı silah tedariki için Yunan isyancılara gönderdikten sonra dağılmıştı. Ancak 1822 yılı ortalarında Osmanlı birliklerinin Sakız Adası'nda isyan eden Yunan asilere müdahale etmesi ve bunun Yunanlar tarafından Avrupa'ya bir katliam olarak anlatılması, İngiltere'de Yunan isyanına duyulan ilgiyi arttırdı ve Yunan isyanı ile ilgili olarak çok sayıda broşür basıldı. İngiltere'de birçok ünlü gazete ve dergi Yunan isyancılar lehine yayın yapmaya başlarken, isyancılara destek olmak amacıyla büyük yardım kampanyaları açıldı.²¹ Bu sıralarda İngiliz kamuoyu, Osmanlı Devletinin kanunen haklı olduğu görüşü ile bağımsız bir Yunanistan'ın ticarî olarak İngiltere'ye sağlayacağı avantajlar noktasında ikiye ayrılmıştı.²² Londra Yunan Komitesi'nde ticaret ile uğraşan bazı üyeler Yunanistan'ın kurulmasının İngiliz ticaretini olumlu yönde etkileyeceğini düşünüyordu. Doğu Akdeniz (olası Yunanistan dâhil) İngiliz tüccarlar için yeni pazarların açılacağı yerler olabilirdi. Zira birçok seyyah Ege adalarının sınırsız ticaret hacmine sahip olduklarını yazıyordu.²³ Bunun yanında İngiltere'de, Rusya ve Fransa'nın Yunan isyanında baskın

görevlerinde bulunacak olan George Canning tarafından hoşgörü ile karşılandı. (William St. Clair, *age.*, 141)

²¹ 1822 yılında İngiltere'de Yunanlılara sempati duyan birçok gazeteci, Yunan isyanını destekler mahiyette ve Türk karşıtlığıyla kaleme alınmış birçok yazı yayınlamışlardı. Yunan yanlısı yayın yapan birçok dergi arasında The Morning Chronicle, The Morning Post, Christian Observer, Gentleman's Magazine öne çıkanlardı. Basılmış en etkili broşürler ise T.S Hugler tarafından yazılan "Yunan Davasında İngiltere'de Yaşayanlara Bilgiler, Sakız Adasında Zalim Katliam Olayı 1822", (An Address to the People Of England in the Cause of the Greeks, Occasioned by the Late Lnhumn Massacres in the Isle of Scio 1822) ve "Yunan İhtilali Üzerine Değerlendirmeler 1823" (Consideration Upon the Greek Revolution 1823) Londra Yunan Komitesi'nin ileride üyesi olacak R. Chatfield'in bastığı ve Yunan İsyanı'nın başlangıcında İngiltere'de etkili olan diğer iki broşür ise "Zulme Uğrayan Yunanlıların Davasında İngiliz Halkına Başvuru" (An Appeal to the British Public in the Cause of the Persecuted Greeks 1822) ve "İleri (izleyen) Başvuru" (A further Appeal 1823) sayılabilir. (C.M., Woodhouse, *age.*, s. 78)

²² William St. Clair, **That Greece Might Stil be Free**, s. 57-58

²³ C.M., Woodhouse, **The Philhellenes**, s. 78

bir hale gelmesinden duyulan kaygının da etkisiyle Akdeniz’de böyle önemli stratejik bir noktanın kaptırılmaması fikri güç kazanmıştı.²⁴ Londra Yunan Komitesi’nin kurulduğu sırada 26 olan üye sayısı, aynı yılın sonunda 85’e ulaşmıştı. Sonradan dâhil olan üyeler arasında İngiltere’de önemli görevlerde bulunan etkili birçok isim de vardı. Bunlar arasında Akdeniz’e seyahatlerde bulunmuş kaptanlar, yazar Edward Blaquiere, Henry Brougham, şair Thomas Compbell, Thomas Moore ve Samuel Rogers, ekonomist David Ricardo, askerler Leicester Stanhope, Sir Robert Wilson, kırkın üzerinde liberal parlamento üyesi, öğretmenler ve profesörler sayılabilir.²⁵

a- Yunanlılara Silah ve Cephane Yardımı

Londra Yunan Komitesi’nin etkili üyelerinden Thomas Gordon Yunan isyanı sırasında, 1823 yılında, bölgeye yaptığı ziyarette isyancıların kuşatma silahlarına ve cephaneye ihtiyacı olduğunu görmüş; Londra’ya dönmesinin ardından Yunanların gereksinimlerinin Komite tarafından karşılanmasını önermişti. Komite silahları tedarik etmekle kalmayacak, ayrıca bunların nasıl kullanıldığını bilen uzmanları da bulacaktı. Thomas Gordon’un önerisini dikkate alan Komite harekete geçerek, silah konusunda uzman bir isim olan William Parry ile görüştü. Komite üyelerinin kendi aralarında anlaşmasından sonra, Komitenin birkaç üyesini önceden tanıyan Parry ile Thomas Gordon da bir araya geldi. Bu görüşmede Gordon, Parry’den silah, havan topu, mermi yapılabilecek döküm aletleri ve silah tamiratları için gerekli araç gereçleri araştırarak, bunların Komite için maliyetinin ne olacağını öğrenmesini istedi. Parry, gerekli araştırmayı yaparak istenilen aletlerin maliyetinin 10.500 paund olduğunu tespit etti, ancak bu rakam Komite için çok yüksekti. Buna rağmen silahların hemen Yunan isyancılarla ulaştırılmasının elzem olduğuna inanan Gordon, Parry’ye gerekçesiyle birlikte bu fiyatın 3’te birini verebileceklerini söyledi. Ancak Komite’nin silah için ayırdığı meblağ çok az olduğundan silah yardımının beklenildiği şekilde yapılması çok zordu. Parry bu arada Komite adına, Yunan isyanında savaşılabilecek eski askerlerle de görüşmeye başlamıştı.

Londra Yunan Komitesi Ağustos ayına doğru askerî yardım için biraz daha yardım topladı ve meblağ 4500 paunda yükseltilebildi. Fakat bu para ile nakliye ücretinin de karşılanması gerekiyordu. Gönderilecek silahlar ise

²⁴ William St. Clair, *That Greece Might Still be Free*, s. 57-58

²⁵ C.M., Woodhouse, *The Philhellenes*, s.72

bir havan topu, 3 dağ silahı (toplar), 2 demir ocağı (mermiler ve tamirat için) , 6000 bs barut (1 bs= 453,59265gr), 4.000 fişek, 4.000 top gülləsi, bomba yapmak için sodyum nitrat, sülfür, demir, reçine, kibrit, fünüye, mer-mi kalıpları vesair aletlerdi. Ayrıca Komite silah desteğinin yanında tıbbî yardım olarak ameliyat aletleri, ilaçlar, bir de broşürler için taş baskı aleti (lithographic) gönderdi. Komite'nin yaptıkları mukabilinde 400 paund ücret ödediği Parry, isyan bölgesine ulaştığında askerî mühimmat üretimi için atölyeler kurmak da istiyordu. Yanına yardımcı olarak ateş uzmanı Hadges, Gill, Fowke ve 6 İngiliz tüfekçisini de alan Parry, topladıkları silah ve mühimmatları taşıyan gemi ile 10 Kasım 1823 tarihinde İngiltere'den, Gravesend limanından yola çıktı.²⁶ İngiltere Hükümeti ne taşıdığını bildiği bu gemilerin önce Malta'ya, sonra gitmesine izin verdi. Böylece askerî mühimmat Aralık 1823'te Yunanistan'a ulaştı.²⁷

b-Yunanlılara Borç Para Verilmesi

Yunanlılar isyana başladıklarında yeterli maddi imkândan yoksun olmaları yüzünden borç alabilecekleri Avrupalı Yunanseverlerin kurdukları komitelere başvurmayı düşünmüşlerdi. XIX. yüzyılda dünyanın süper gücü olan İngiltere'nin²⁸ başkentinde kurulan Londra Yunan Komitesi, Yunan isyancıların borç almak için ilk müracaat edecekleri kurumdu.

Londra Yunan Komitesi kurulmasının akabinde, Yunanlara maddi yardımda bulunabilmek için birçok kampanya düzenlediyse de istenilen meblağları toplayamadı.²⁹ Dolayısıyla İngiliz Yunanseverler, İngiltere'de Yunan

²⁶ Douglas, Dakin, **British and American Philhellenes** (During the War of Greek Independence 1821-1833), s. 59

²⁷ William St. Clair, **age.**, s. 158

²⁸ 19. yüzyılda İngiltere'nin endüstri devrimindeki lider rolü ve etkinliği ile tarım metotlarının uygulanması sermayenin çok hızlı bir şekilde İngiltere'ye toplanmasında etkili olmuştu. İngiltere'de birkaç zengin, yabancı devletlerin bonolarını satın alıyor ve dünya üzerinde İngiliz ekonomik egemenliği kuruluyordu. Ekonomik yönden zor durumda olan tüm ülkeler borç için önce İngiliz bonosunun yolunu tutuyordu. (1822 ve 1825 arasında İngiltere'den 45 milyon paundun üzerinde bir para yabancı milletlere borç olarak verilmişti.) Bu zenginliğin bir sonucu olarak 1821'de Yunan isyanının başlaması ile birlikte isyana borç para verebilecek bankerler ortaya çıkmıştı. (William St. Clair, **age.**, s. 204)

²⁹ Londra Yunan Komitesi tarafından bağış adı altında toplanan para tam bir hayal kırıklığı idi. Ekim 1823'te 7.022 paund toplanmıştı. Daha sonra bu rakam 11.241 paunda yükseldi. 1823 ve 1824 yıllarında ise toplanan para bu rakamın sadece 10.000 fazlası idi. (Douglas,

İsyanı için borç para verebilecek bankerleri ikna ederek bu sorunu aşmaya karar verdiler. Bunun üzerine çalışmalara başlayan Komite üyeleri içinde bu yöndeki çalışmaların en etkili olan ismi ise Edward Blauquiere³⁰ idi.

Edward Blauquiere, faaliyetlerine İngiliz bankerleri Yunan isyanı hakkında bilgilendirmek ve ikna etmek amacıyla broşürler yazmakla başladı. Yazdığı ilk el kitabını 1823 yılının Eylül ayı sonlarında acele ile bastırdı. Blauquiere kitabında, Mora'da bulunan 1920 tane çiftliğin Yunanlar tarafından ele geçirildiğini, Türklerden zorla alınan bu toprakların Yunan milli toprakları olduğunu ve bunların değerinin Yunanistan'a³¹ verilecek borç için yeterli bir garanti olduğunu iddia ediyor, Yunanistan'ın Avrupa'nın en bereketli topraklarına sahip olduğunu yazıyordu. 1824 yılının bahar aylarında çıkan Yunan İhtilali (The Greek Revolution) adlı ikinci kitabında da ilk kitapçı-ğındaki iddialarını tekrarlayıp Yunanistan'ın zenginliğinin sınırsız olduğunu yazmaktaydı. Blaquiere, bu kitabında ayrıca Yunan topraklarında bal ve süt akan nehirler bulunduğunu, Girit'in dünyanın en bereketli ve güzel noktası olduğunu anlatıyordu. Ayrıca Yunanistan'ın avantajına çok titiz bir şekilde dikkat çekerek ikliminin, kültürünün, eğitiminin, çalışkan insanların ve limanlarının önemini vurguluyordu. Öyle ki Yunanistan'ın gelirlerinin tüm Güney Amerika ülkelerinin toplamına eşit olduğunu ve İngiliz bankerleri için bu yatırımın çok kazanç getireceğini söylemekteydi. Blaquiere 1825 yılında yayınladığı üçüncü kitabında da iddialarını arttırdı ve Yunanistan'ın

Dakin, **British and American Philhellenes** (During the War of Greek Independence 1821-1833), s.43)

³⁰ Edward Blaquiere, Napolyon Savaşlarında İngiliz donanmasına hizmet etmiş bir denizciydi. Donanmada görev yaparken Akdeniz ve Akdeniz insanları hakkında yüzeysel bir bilgi edindi. Blaquiere yaptığı seyahatlerde Avrupa'nın karışık politik problemlerini görerek birçok Avrupalının içine düştüğü sabit ve fanatik düşüncelerden de kendini kurtarmıştı. Kazandığı bilgi birikimi ve siyasi görüş çeşitliliği; aslında herhangi bir konu hakkında çok derin bilgi sahibi olmadan ve ön yargıları ile hareket eden malumatfuruş kişiliğine rağmen, Blaquiere'i politik bir propagandacı yaparak, Akdeniz'deki çeşitli ülkelerin politik problemleri hakkında kitaplar yazmasını sağladı. (William St. Clair, **age.**, s. 140)

³¹ Avrupalı Yunanseverler yazdıkları hatıratlarında Antik Yunanların kalıntıları olduğu bölgelere Yunanistan ismini vermişlerdir. Bizde çalışmamızda bu belgelerin orijinallliğini korumak için bir değişiklikte bulunmadık. Aneak isyanın başladığı yıllar olarak bu bölgenin ismini ele alırsak Yunanistan demek doğru değildir. İsyanın şekillendiği yerin ismi Mora yarımadasıdır. Bu bölgenin Yunanistan olarak adlandırılmasının tarihi ise bize göre 3 Şubat 1830 Londra antlaşması ile birlikte başlaması gerekir. Bu antlaşma ile ele Yunanistan'ın bağımsız bir devlet olarak kurulması sağlanmıştır.

zenginliğini tekrar ortaya koymaya çalıştı. Londra'daki bankerleri etkileyen bu kitaplar amacına ulaşmanın yanında, İngiliz borsasında Yunanistan'ın değerini bir hayli yüksek bir duruma getirdi.³²

İngiliz borsasında Yunanistan'ın değerinin artması Yunanlı isyancılar için kaçırılmaz bir fırsattı. İlk olarak Hamilton Brown ile Yunan görevliler Orlandos ve Louriottes, 26 Ocak 1824 tarihinde Yunanistan adına borç almak için İngiltere'ye geldi. Bu temsilciler İngiltere'ye geldiği sırada Londra Yunan Komitesi, Yunanlılara yardım için 10.000 paund toplamış ve Yunanistan'a göndermek üzere Thomas Gordon'un komuta edeceği 2500 kişilik bir gönüllü birliği de hazırlamıştı.

1823 yılının sonuna doğru Komite, İngiliz iş adamı Rupenthal tarafından yapılan 4.000.000 paundluk borç teklifini kabul etti. Rupenthal bu borcu Fransızlar ile işbirliği yaparak sağlayacaktı; ancak bu girişim sadece teklif olarak kaldı ve sonuçlanamadı. Londra Yunan Komitesi üyelerinden Lougman ve oğlu O'Brien'nın Yunanlara 800.000 paundluk borç vermeyi taahhüt ettikleri diğer teklif ise 21 Şubat 1824 tarihinde geldi.³³ Komite 40.000 paundluk taksitler halinde verilecek bu borç teklifini hemen kabul ederek, antlaşmayı imzaladı. Paranın iki taksidi derhal Yunanistan'a gönderildi. Londra Yunan Komitesi'nden gönderilen borcun ilk taksidi 1824 yılının Nisan ayında Zanta Adası'na Komite üyesi Edward Blaquiere tarafından ulaştırıldı.³⁴ Borcun ikinci taksidi olan 40.000 paund ise 13 Haziran 1824'te Zanta adasına geldi.³⁵ Ancak bu paraya İngiliz kontrolünde bulunan Zanta adasındaki bankerler el koydu ve 80.000 paund 1827 yılına kadar Yunanistan'a gönderilemedi. Lord Byron'un Misolongi'de ölmesiyle yapılan borç antlaşmasının iptal olduğu düşünülüyordu.³⁶ Ayrıca Yedi Ada Cumhuriyeti'ndeki İngiliz yönetimi de Edward Blaquiere'in paraların Yunanistan'a gönderilmesi teklifini reddetmişti. Ancak Yedi Ada Cumhuriyeti Başkomiseri, Blaquiere'nin teklifini reddetse de aslında para ve silah yardımları Yedi Ada Cumhuriyeti limanlarından gizlice Yunanistan'a ulaştırılmaya devam ediyordu. Bu arada Londra Yunan Komitesi Misolongi'de

³² William St. Clair, *age.*, s. 207

³³ Douglas, Dakin, **British and American Philhellenes** (During the War of Greek Independence 1821-1833), s.75

³⁴ C.M., Woodhouse, **The Philhellenes**, s. 120

³⁵ Douglas, Dakin, **British and American Philhellenes** (During the War of Greek Independence 1821-1833), s.78

³⁶ C.M., Woodhouse, **The Philhellenes**, s. 120

bulunan Mavrokordatos'a 10.000 paund gönderdi. Ancak şu da bir gerçektir ki Lord Byron'un ölümü tüm Yunan severleri çok derinden etkilemiş ve onun ölümünden sonra Yunanistan için borç bulabilmek çok zorlaşmıştı.³⁷ Bunun yanında İbrahim Paşa'nın³⁸ Mora'da isyancılara karşı başarılar kazanması, İngiltere'de Yunan isyancılara güveni sarsmış ve bunun sonucu olarak İngiliz borsasında Yunanistan'ın tahvilleri %59 değer kaybetmişti. Bunun anlamı ise Yunanlara verilen 800.000 paundluk borç tutarının 472.000 paunda düşmesi demektir.³⁹ Yunanlara gönderilen ilk iki taksidin Yedi Ada Cumhuriyeti'nde tutulması ve Yunanistan'a gönderilmemesi üzerine, Komite üçüncü taksidi 1824 yılında Florida adlı bir gemi ile Yunanistan'ın Nauplia limanına göndermeye karar verdi. Borcun 50.000 paund tutarında olan üçüncü taksidi Londra Yunan Komitesi üyelerinden James Hamilton Browne ve Henry Lytton Bulwer tarafından götürülüyordu.⁴⁰ Yunanistan'a ulaşan dördüncü taksidin ise tarihi ve miktarı kesin olarak bilinmemesine rağmen, miktarının 400.000 ile 500.000 paund değerinde altın olduğu zannedilmektedir.⁴¹ Esasen yukarıda izini sürmeye çalıştığımız bu paraların ne kadarının Yunanistan'a ulaştığını tam olarak bilinmemektedir. Yunan isyanını araştıran birçok araştırmacı, eserlerinde İngiltere'den Yunanistan'a gönderilen borç meblağını farklı miktarlarda belirtmektedir. Örneğin Leland H. Jenks "*The Migration of British Capital to 1875*" adlı eserinde Yunanistan'a gönderilen borç para

³⁷ Douglas, Dakin, **British and American Philhellenes** (During the War of Greek Independence 1821-1833), s.79

³⁸ Yunan isyanının ilk yıllarında Osmanlı güçleri tarafından bastırılmaması üzerine Osmanlı Devlet adamları Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'dan isyanın bastırılması için yardım talebinde bulundular. Bu gelişmeler üzerine Mehmet Ali Paşa ile yapılan görüşmeler sonucunda Paşa görevi kabul için bazı şartlar öne sürdü. Mehmet Ali Paşa'nın şartları Rum isyanı sona erece kadar donanma komutanlığının ve Mora valiliğinin oğlu İbrahim Paşa'ya verilmesi idi. Bu istekler kaptanıderyalık dışında kabul edilince, İbrahim Paşa Mısır ordusunun başında 19 Temmuz 1824 tarihinde İskenderiye'den ayrılarak Mora'ya hareket etti. İbrahim Paşa 25 Mart 1825'te Moton limanına ulaştı. Hızlı bir şekilde isyancılar üzerine yürüdü. İbrahim Paşa iki yıl süre içerisinde Yunanlı isyancıları yenilgiye uğrattı ve Mora'da asayiş sağladı. Avrupalı devletler bunun üzerine 1827 yılında Navarin baskını yaparak Osmanlı ve Mısır donanmasını yakarak orduya ağır kayıplar verdirmişlerdi. Böylece Rum isyanına Avrupalı devletlerin fiili yardımları ile İbrahim Paşa'nın Mora'da kurmuş olduğu otorite yok olmuştu. (Ali Fuat Öreñç, **a.g.e.**, s. 78-97)

³⁹ Elizabeth, Roberts, **age.**, s. 26

⁴⁰ William St. Clair, **age.**, s. 215

⁴¹ William St. Clair, **age.**, s. 229

miktarı için şunları yazmaktadır: "...gazete sütunlarında Yunanistan'a ulaşan borç miktarının 275.000 paund olduğu belirtilmektedir. Bunun 182.000 paundluk bölümü nakit, 60.000 paundluk bölümü malzeme yardımı, 33.000 paundluk bölümü ise değerli kağıttır (çek). 200.000 paundluk bir borcun da yatırımcılar tarafından tutulduğu ifade edilmektedir. Ayrıca Lord Cochrone'in emrindeki Yunan donanması için 160.000 paundluk bir para harcama yapılmıştır. Amerika'da yapılan iki geminin bedeli olarak da Yunanseverler 160.000 paund bir borç ödemesi yapmışlardır." Yani toplamda Yunanlara gönderilen borç tutarı 1.088.000 paundtur.⁴² Georges Castellan, Londra idaresinin Yunan asilerine 2.4 milyon paund tutarında para verdiğini;⁴³ Anderson, Londra para piyasalarının Yunanlara £800.000 borç verdiğini, 1824 yılının sonlarına kadar bütün Hristiyan dünyasının katkılarının en fazla £90.000 olduğunu, Londra Yunan Komitesi'nin ise £11.000'den biraz fazla verdiğini, ayrıca 1824 yılı borcuna dair senetlerin gerçek değerinin yarısından biraz fazlasına dağıtıldığını belirtmektedir.⁴⁴ Clair, 1824 ve 1825 yıllarında İngiltere'ye 2.800.000 paund yardım ulaştırıldığını, bu borçların Yunanistan'ın askerî ihtiyaçlarının karşılanması için yapıldığını; ancak bu paranın askerî gereksinimlerin karşılanmasında kullanılmayıp Yunanistan'daki yerel liderler arasında paylaşıldığını ifade etmektedir.⁴⁵ Paul Constantine Papas ise 1823 yılında Londra Yunan Komitesi'nin 56. 205 dolar (11,241 paund) topladığını, (Society of Friends) Arkadaşlar topluluğunun ise 1823 Temmuz-1824 Temmuz tarihleri arasında 50.000 dolar (10.000) paund para topladığını yazmaktadır.⁴⁶

Osmanlı arşiv belgelerinde de İngilizlerin Yunanlara verdiği borçlar için farklı rakamlardan bahsedilmektedir. Örneğin Sirozî Yusuf Paşa 11.01.1824 tarihinde yazdığı şukkasında, İngiltere'nin Yunanlara yardım için 80.000 riyal göndereceği haberini duyduğunu yazmıştır.⁴⁷ Yusuf Paşa 04.05.1824

⁴² Leland H. Jenks, **The Migration of British Capital to 1875**, Barnes Noble Books, Newyork 1973, s.50-51

⁴³ Georges Castellan, **Balkanların Tarihi**, Çev: Ayşegül Yaraman-Başbuğu, Milliyet Yayınları, İstanbul 1993., s. 275

⁴⁴ Meral Bayrak **1821 Mora İsyanı ve Yunanistan'ın Bağımsızlığı**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Eskişehir 1999, s. 126

⁴⁵ William St. Clair, **age**, s.294

⁴⁶ Paul Constantine Papas, **The United States and the Greek War for Independence (1821-1828)**, CoLombia University Pres, New York, 1985., s. 21

⁴⁷ Sirozî Yusuf Paşa'nın (İngilizlerin Yunanlı asilere para yardımı yaptıklarını konu alan) 9 Ca 1239 (11.01.1824) tarihinde Bâb-ı âli'ye yazmış olduğu şukka, BOA, HAT., Nr.

tarihli şukkasında ise Avusturya konsolos vekiline ulaşan bir mektuptan bahsederek, Londra’da toplanıp Yunanlara gönderilen yardımın 250.000 riyal olduğunu belirtmektedir.⁴⁸ Yusuf Paşa bir diğer belgede, Zanta Adası’na gelmiş olan paranın 250.000 riyalinin Anaboli’de olan Yunan isyancılara ve 30.000 riyalinin ise Misolongi’deki asilere verildiğini yazmaktadır.⁴⁹ Yanya Mutasarrıfı Ömer Paşa da 02.03.1824 tarihindeki şukkasında, Lord Byron’un otuz gün önce 500.000 kara gurusu getirdiğini belirtmektedir.⁵⁰

c-Eğitim ve Kültür Alanında Yapılan Yardımlar

İngiliz Yunanseverler para ve silah yardımının yanında Yunanlara eğitim ve kültür alanında da birçok yardımlarda bulundular. Bu yardımseverlerin arasında ilk olarak zikredebileceğimiz isim çıkardığı gazetelerle Yunanistan’da özgür bir basın kurmaya çabalayan Leicester Stanhope’tur. Stanhope, 22 Kasım 1823 tarihinde Yunanistan’a ulaşmasının ardından, Parry’nin getirdiği baskı makinesi ile gazete çıkarmaya karar verdi. Stanhope İsviçreli kimyacı Meyer ile birlikte birkaç gün içerisinde hazırlıklarını tamamlayıp, ‘Greek Chronicle’ adındaki ilk gazeteyi yayınlamayı başardı. Dimitri İpsilantis 1821 yılında Kalamata’da beyannameler bastırarak bunları dağıtmış; ancak halkın fikirlerinin tartışılabileceği ve haberlerin yayınlanacağı bir basını düşünmemişti. İşte Stanhope bu eksikliği görüp gazete çıkarmaya karar vererek, ilk sayısı Ocak 1824’te yayınlanan Greek Chronicle’da yaptığı haberler ile daha çok özgürlük düşüncesini işledi. Misolongi’de yayınladığı ikinci gazete olan The Greek Telegraph’ın makaleleri ise genelde İtalyanlar tarafından yazılıyordu. Stanhope “The Athens Free Pres” veya “Ephemerides of Athens” adını taşıyan 3. gazetesini nisan ayında yayınladı. Bu gazetenin ardından “The Friend of the Law”ı Çamlıca Adası’nda (Hydra) kurdu. Yunanistan’da Stanhope’un çabaları sayesinde kurulan bu 4 gazete birkaç ay içerisinde fikirlerini serbestçe ifade etmeye başladı. Stanhope gazete çıkarmanın yanında, Yunanistan’da hiç okul olma-

40044-C.

⁴⁸ Sirozi Yusuf Paşa’nın 5 N 1239 (04.05.1824) tarihinde Bâb-ı âlî’ye yazmış olduğu şukka BOA, HAT., Nr. 38785-B.

⁴⁹ Sirozi Yusuf Paşa’nın 3 Z 1239 (30.07.1824) tarihinde Bâb-ı âlî’ye yazmış olduğu şukka BOA, HAT., Nr. 38730.

⁵⁰ Yanya Mutasarrıfı Ömer Paşa’nın 1 B 1239 (02.03.1824) tarihli şukkasıdır, BOA, HAT., Nr. 40290-D.

diğini da gördüğü için, bu sorunu da çözmeye karar verdi. Stanhope, Yedi Ada Cumhuriyeti'ndeki Lancastrion okullarının benzerlerini Yunanistan'da kurmanın faydalı olacağını düşünüyordu. Joseph Lonchester'in teorilerine göre işleyen Loncastrion okullarının gayet açık olan prensiplerine göre; çok az sayıda öğretmen, yetişkinlere öğretiyor, onlar da çocuklara öğretiyorlardı. Bu sistem fakir toplumlara uygun şekilde masrafsızdı ve eğitimde en temel bilgiler verilebiliyordu. Bunun yanında az sayıda Yunan çocuk da seçilerek, tüm masrafları Londra Yunan Komitesi tarafından karşılanmak üzere İngiltere-Lambeth'deki merkez Loncastrion School'a gönderildi. Zira bu çocukların yetkin okul müdürleri olarak Yunanistan'a dönmesi amaçlanıyordu.⁵¹

Stanhope'un az sayıda Yunan genci eğitimleri için İngiltere'ye göndermesinden sonra diğer İngiliz Yunanseverler de Yunan gençler için burslar bularak, eğitimlerini İngiltere'de tamamlamalarını sağlamaya çalıştılar. Bu çalışmaları yapan Yunanseverlerin arasında Yunanların ilk anayasalarının yazılmasında son derece etkili olan Jeremy Bentham önemli bir simaydı. Bentham'ın, Yunanseverlik ile ilgili görüşleri Yunan gençlerinin İngiltere'de eğitilip, öğretmen olarak Yunanistan'a dönmelerini ve Yunan eğitimini ilerletmelerini de kapsıyordu. Bu amaçla yapılan çalışmaların önde gelenlerinden olup Bentham'a yardım edenler, Londra Yunan Komitesi'nde görev yapan Quaker William Allen ile Edward Blaquiére idi. Allen, 1819 yılında bir arkadaşı ile Avrupa turuna çıkmış ve Batılılar tarafından Yunanistan kabul edilen bölgeye de uğramasının sonrasında Yunanlılara yardım etmeye karar verdi. 1822 Sakız olaylarından sonra toplanan Viyana Kongresi'ne katılarak, Yunan davasına hizmet etmek için çırpındı. Kongre'de Çar'ın Yunanlıları kurtarmak ile ilgili bir teklifi olursa desteklemek amacıyla olmasına rağmen, Metternich'in politikalarından etkilenen Çar'ın herhangi bir girişimde bulunmaması üzerine karamsarlığa sürüklendi. Ancak kendisini Yunanlılara yardım etmek zorunda olduğu düşüncesine kaptıran Allen, yapabileceklerinin en iyisinin Yunan gençlerin eğitilmesini sağlamak olduğuna karar verdi. 29 Nisan 1825'te Londra'daki Yunan temsilcilere bir mektup yazarak teşekkülüne uğraştıkları Yunanistan'da eğitimin ilerlemesi maksadıyla bazı planlar yaptığını bildirdi. Görüşünün kabul görmesi üzerine, Stanhope gibi Lancastrion okullarının Yunanlılar için en doğru seçim olacağını düşünen Allen, bu amaçla finansal yardım ve öğretmen bularak okulların kurulma-

⁵¹ William St. Clair, *age.*, s. 185

sını temine çabalıyordu. Allen'e bu çalışmalarında en büyük desteği veren Blaquiére; 1824 yılında Mora'da bulunan Stanhope'a bir mektup yazarak, William Allen'in 20 Yunan gencin İngiltere'deki eğitimlerini karşılamak için istekli olduğunu belirtti. Blaquiére'in 20 Yunan çocuktan bahsetmesine rağmen, henüz burs verebilmek için gerekli finansal zorlukları yenemeyen Allen, Yunan temsilcilere ancak 3 çocuğun eğitimini üstlenebileceğini söylediği de Bentham 2 Yunan çocuk daha önerdi. Davet edilecek çocukların sayısı üzerinde bir süre daha süren tartışmalar sonunda, Temmuz 1824'te Blaquiére eğitim görece Yunan çocukların sayısı hakkında bir açıklama yaptı. Buna göre Bentham 2 çocuk, Londra'daki Yunan delegeleri 3 çocuk ve Blaquiére 20 çocuk (bunların 10 tanesinin masrafı Yunan Devleti tarafından karşılanmak üzere) davet edecekti. Yapılan görüşmelerden sonra Ağustos 1824'de Blaquiére sadece 9 çocuk ile birlikte Yunanistan'dan ayrılıp İngiltere'ye geldi. İlerleyen zamanda eğitimlerine başlayan bu çocukların İngiltere'deki masraflarının kim tarafından karşılandığı hakkında yaptığımız araştırmalarda bir bilgi bulamadık. Ancak bu çocuklardan, yedisinin Southwark'taki Borough Road School'a yerleştirildiğine ve 1831'e kadar Yunanseverlerden eğitim desteği gördüklerine; sayılarının zaman içinde 12'ye kadar çıktığına; bir tanesinin Nisan 1827 yılında öldüğüne dair malumat mevcuttur. İngiltere'de eğitim alan bu çocuklardan; Georgios Tombazis Yunanistan'a döndü ve kabinede iki kez bakanlık yaptı, Dimitrios Kalliphrones Cambridaz'e gitti ve Anglican Kilisesi'nde papaz oldu, Georgios Konstantinou (Konstantinidis) Yunanistan'a dönerek 20 yıldan uzun süre Yunanistan'a model olan bir ilkokulda yönetici olarak çalıştı, Dimitrios Pieridis Kıbrıs'a giderek Larnaka'da bir Loncasterian okulunu kurdu, diğerleri de farklı dönemlerde Yunanistan'a dönüp, kısa veya uzun süreli olarak öğretmenlik yaptılar. Ayrıca Bentham bu çocukların iki tanesine sahip çıkarak Birmingham'daki Hazelwood okuluna gönderdi.⁵²

İngiliz Yunanseverlerin, Yunanların eğitimi için yaptıklarından biri de bir üniversite açmaktı. Zengin bir İngiliz olan Lord Guilford Korfu'ya yerleşmiş, Yunan Kilisesi'ne katılmış ve kendini burada Helenik bir üniversite kurmaya adanmıştı. Guilford 1824 yılında İyonya Akademisi'ni kurarak bu hayalini gerçekleştirdi. Akademinin ilahiyat, hukuk, tıp ve felsefe olmak üzere 4 bölümü vardı. Üniversitenin ilk akademik yılında 211 öğrenci ve 14 profesör bulunuyordu. 1827'ye gelindiğinde üniversite kütüphanesinde

⁵² Alexis Dimaras, "The Other British Philhelenes", s. 207-210

21.000 cilt kitap toplanmıştı.⁵³ Guilford da üniversitesinin rektörü olmuş, giyim kuşamında Sokrates'i taklit etmeye çalışmıştı. Guilford mor cübbe giyiyor ve eski usul bir gömlek omuzlarından aşağıya dökülüyordu. Nakış ile işlenmiş bir zeytin dalı bulunan kadife bir başlık takıyordu. Profesör'ün öğrencileri de eski Yunan giyim tarzına göre giyiniyorlardı.⁵⁴ Ancak Guilford 3 yıl sonra maddi imkânsızlıklardan dolayı üniversitesini kapatmak zorunda kaldı.⁵⁵

İngiliz Yunanseverler, Yunanları her alanda yetiştirmek için çırpınmışlardı. Aslen İrlandalı olan ve Güney Amerika'da Lord Cochrone'e hizmet eden William Bennet Stevenson da İngiliz Yunanseverlerin önde gelenlerindendi. 1827'nin sonlarında Yunanistan'a gelerek Ocak 1828'de Kapodistrias ile görüşen Stevenson, Kapodistrias'a Ekina Adası'nda patates yetiştirmeyi önerdi. Kapodistrias'ın bu teklifi kabul etmesiyle işe başlayan Stevenson günde 150 kişiye iş vererek, Yunanlara patates yetiştirmeyi öğretti. Çalışmalarında oldukça başarılı olarak birkaç ay içinde patates tarlalarını Argos'a doğru genişletti. Kapodistrias, Stevenson'a fedakârlıkları dolayısıyla hayranlık duyuyor ve onu Yunanistan için en yararlı adam olarak nitelendiriyordu. Ancak, Yunanistan tarımının gelişmesine büyük katkısı olan Stevenson, 1828 Temmuz ayında sağlık sebeplerinden dolayı Yunanistan'da ayrılmak zorunda kaldı.⁵⁶

İngiliz Yunanseverler Misolongi'de ayrıca bir de sağlık evi (Dispanser) kurdular. Londra Yunan Komitesi bu dispanser için ilaç ve tıbbi malzeme temin ederken, Stanhope da diğer katkı çabalarının yanı sıra bu sağlık evlerinde çalışmak üzere doktorlar bulmuştu.⁵⁷

⁵³ Michael Pratt, **Britain's Greek Empire**, Yayınevi: Rex Collings, London, 1978., s. 110-111

⁵⁴ William St. Clair, **age.**, s. 22

⁵⁵ C. W. Crawley, *The Question of Greek Independence (A Study of British Policy in the Near East, 1821-1833)*, Cambridge University Press, Cambridge, 1930, s. 8

⁵⁶ Alexıs Dımaras, **agm.**, s. 216-217

⁵⁷ William St. Clair, **age.**, s. 189

Sonuç

İngiliz Yunanseverlerin isyan boyunca Yunanlara yaptıkları büyük yardımların, görünüşte hayranı oldukları Antik Yunanların torunlarına özgürlüğü vermek ama gerçekte isyandan sonra teşekkülü sağlanacak Yunanistan üzerinde etkinlik kurmak şeklinde iki amacı vardı. **Tabii ki İngilizlerin Yunanlara hayranlığı sadece birkaç hayalperest İngilizin dışında gerçekleri yansıtmıyordu.** İngilizler kurulacak Yunanistan üzerinde söz sahibi olarak zenginliğinin en büyük sebebi olan Hindistan yolunu ve Doğu Akdeniz hâkimiyetini korumak istiyorlardı. Dolayısıyla İngiliz Yunanseverler tasavvur ettikleri Yunanistan'a fiili, maddi ve moral olarak yardımda bulunmuşlar ve Yunan asiler için bir dayanak noktası olmuşlardı. Öyle ki İngiliz Yunanseverlerin çabaları olmasa Yunan isyanının başarıya ulaşması çok zordu. Çünkü Avrupa'daki diğer Yunanseverler gibi, İngiliz Yunanseverler de ülkelerinde güçlü bir kamuoyu oluşturmuşlar ve İngiliz hükümetlerini Yunan isyancıları desteklemesi için zorlamışlardı. 1827 yılında yapılan Navarin baskınına kadar Yunan isyanına fiili bir müdahalede bulunmayan ve görünürde tarafsız olan İngiltere Devleti ise hiçbir şekilde bu derneklere müdahale etmemiş, olup bitene göz yummuştu. Zira İngiltere Devleti hem Avrupa'da kurulan siyasi düzende tarafsızlık rolünü üstleniyor hem de Londra Yunan Komitesi üzerinden Yunanlar üzerinde etkinlik kurmaya çalışıyordu. Zaten Komite üyeleri de isyan sürecinde kurulan İngiliz hükümetlerinde önemli görevler almışlar, faaliyetlerini kolaylıkla sürdürmüşlerdi. Bu yakın bağlantıdan en mutlu olanlar da elbette Yunanlardı. Hülasa Yunan isyancılar Yunanistan'ın bağımsızlığına giden yolda, başta İngiliz Yunanseverler olmak üzere Avrupalı Yunanseverlere çok şey borçluydular.

BİBLİYOGRAFYA

Arşiv Vesikaları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Hattı Hümayun Tasnifi

BOA, **HAT.**, Nr. 40044-C.

BOA, **HAT.**, Nr. 38785-B.

BOA, **HAT.**, Nr. 38730.

BOA, **HAT.**, Nr. 40290-D.

Araştırma Eserleri

Castellen, George, **Balkanların Tarihi**, Çev: Ayşegül Yaraman-Başbuğu, Milliyet Yayınları, İstanbul 1993

Dakin, Douglas, **The Unification of Greece (1770-1923)**, Ernest Benn Ltd., Londra 1972

Dakin, Douglas, M.A., Ph. D., **British and American Philhellenes** (During the War of Greek Independence 1821-1833)

Halikarnas Balıkcısı, **Anadolu'nun Sesi (Tarih ve Helenizm)**, Bilgi Yayınevi, Aralık 1982, s. 20-21

Kurtoğlu, Fevzi, **Yunan İstiklal Harbi ve Navarin Muharebesi, C.1**, Genelkurmay Başkanlığı Yayınları, 1944

Leland H. Jenks, **The Migration of British Capital to 1875**, Barnes Noble Books, Newyork 1973

Lord Courtney of Penwith, **Nationalism and War in The Near East**, Clarendon Press, Oxford:1915, s. 62

Martin, Bernal, **Kara Atena (Eski Yunanistan Uydurmacısı Nasıl İmal Edildi? 1785-1985)**, Kaynak Yayınları, Çeviren: Özcan Buse, Haziran 1998, s. 404

Öreñç, Ali Fuat, **Balkanlarda İlk Dram Unuttuğumuz Mora Türkleri ve Eyaletten Bağımsızlığa Yunanistan**, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2009

Pappas, Paul Constantine, **The United States and the Greek War for Independence (1821-1828)**, CoLombia University Pres, New York, 1985

Pratt, Michael, **Britain's Greek Empire**, Yayınevi: Rex Collings, London, 1978

Roberts, Elizabeth, **Freedom, Faction, Fame and Blood" British Soldiers of Conscience in Greece, Spain and Finland**, Sussex Academic Press, Brighton, 2010

Şimşir, Bilal N., **Ege Sorunu Belgeler C.1 (1912-1913)**, TTK, Ankara, 1989

William St. Clair, **That Greece Might Stil be Free**, Oxford University Press.

Newyork-Toronto, 1972, s.14

C.M., Woodhouse, **The Philhellenes**, Fairleigh Dickinson University Pres, New Jersey, 1971

Makaleler

Dimaras, Alexıs, “The Other British Philhelenes”, **The Struggle for Greek Independence (Essays to mark the 150 th. Anniversary of the Greek war of independence**, Hazırlayan: Richard Clogg, The Macmillan Press Ltd., Bristol 1973, s.200-221

Esin Ozansoy, “Lord Byron Yunanistan’da: Byron’un 19. yüzyıl Çağdaş Yunan Kültürü Etkisi”, **Litera**, Sayı: 15, İstanbul 2003, s.21-38

Prinççi, Ferhat, “Yunan Ulusal Kimliği’nin Oluşumu Sürecinde İçsel ve Dışsal Parametrelerin Analizi”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi**, Ankara 2006, Sayı: 46, s.53-78

